

Henriette Polak

Henriette Antoinette Schwarz, roepnaam Jet, wordt op 7 november 1893 geboren aan de toenmalige Zutphense Stationsweg. Welhaast voorspellend zijn getuigen bij haar geboorteaangifte een muziekonderwijzer én een boekhouder. Haar Joodse grootouders, koopman Nathan Schwarz en zijn vrouw Jetje, zijn afkomstig uit het Duitse Raesfeld (een plaats zuidoostelijk van Winterswijk). Levi, de derde van hun elf in Zutphen geboren kinderen, huwt met de eveneens Joodse Rebecca Vles. Uit dit huwelijk wordt Jet geboren. Levi, ook genoemd Leopold, legt de basis voor het familiefortuin, dat bijdraagt aan het ontstaan van het Museum Henriette Polak. Als 'Fabrikanten in vruchten-sappen' begint hij met een zwager in 1889 aan de Waterstraat de succesvolle firma Polak & Schwarz, die uitgroeit tot 'eene inrichting voor het vervaardigen van chemische praeparaten' op basis van vruchtenextracten en oliën; kortom: ze worden fabrikanten in geur- en smaakstoffen. In 1896 wordt het bedrijf verplaatst naar Zaandam. Het gezin Schwarz verhuist dan naar Amsterdam.

Jet volgt de meisjes-hbs en de school voor maatschappelijk werk. In 1917 trouwt ze met de rechtswetenschapper Leo Polak. Ze krijgen drie dochters. Zijn benoeming in 1929 tot hoogleraar wijsbegeerte brengt hen in Groningen, waar hun huis het middelpunt wordt van culturele activiteiten.

Leo en een dochter worden in de oorlog vermoord; Jet en de andere dochters overleven door onder te duiken. Terug in Amsterdam herneemt Henriette haar culturele en maatschappelijke activiteiten. Zo organiseert ze huisconcerten. Ze richt het Rosa Spier Huis op en heeft zitting in diverse besturen. In

1967 krijgt de kunstenaar Joop Sjollema opdracht van het bestuur van een humanistisch bejaardenhuis om Henriette Polak-Schwarz te portretteren, die bestuurslid is. Tijdens de poseersessies spreken schilder en geportretteerde over het heersende kunstklimaat, waarin musea en overheid een voorkeur hebben voor abstracte en experimentele kunst. De als onrechtvaardig ervaren achterstelling van de figuratieve kunst leidt tot oprichting van de *Stichting Henriette Antoinette*, met als doel aankoop van werken 'waarvan de belangrijkheid ten gevolge van tijdelijk heersende tendensen niet voldoende wordt onderkend'. Henriette stelt 250.000 gulden beschikbaar. Het plan beoogt ook onderbrenging van figuratieve kunst in een museum. De collectie krijgt in haar geboorteplaats onderdak, waarvoor ze bereid is honderdduizend gulden bij te dragen. De stichting verkoopt de collectie en het gebouw voor een symbolisch bedrag aan de gemeente Zutphen.

Henriette overlijdt op 12 april 1974, een jaar voor de opening van 'haar' museum. (Peter Kooij)

Bronnen

Regionaal Archief Zutphen: collectie documentatie 678 Polak en Schwarz; jaarverslagen gemeente Zutphen, 1891 e.a.; bevolkingsregisters Zutphen, 1862-1890 (p. 289) en 1890-1922 (p. 291); geboorteakten Zutphen, 1870-1912; Feico Hoekstra, *Vormen van Figuratie. Figuratie en traditie in de Nederlandse beeldende kunst (1945-2000)* (Zutphen 2000).

Portret van mevrouw H.A. Polak-Schwarz, 1972, brons. Het is gemaakt door Theresia van der Pant in opdracht van de beoordelingscommissie van de Stichting Henriette Antoinette. (collectie Museum Henriette Polak Zutphen)